

КРАЯЗНАЎСТВА НА СТАРОНКАХ “ЭНЦЫКЛАПЕДЫ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ”

“Энцыклапедыя гісторыі Беларусі” (ЭГБ) – шматтомнае энцыклапедычнае выданне, прысвечанае гісторыі Беларусі са старажытных часоў да нашых дзён, падрыхтаванае і выдадзенае выдавецтвам “Беларуская энцыклапедыя” імя П. Броўкі на беларускай мове ў 6 тамах (том 6 у 2-х кнігах) у 1993-2003 гг. ЭГБ уключае больш за 17 тысяч артыкулаў, больш 3000 ілюстрацый, каля 200 гістарычных карт і схем.

Рэгіянальная гісторыя і развіццё краязнаўства атрымалі даволі поўнае асвятленне на старонках энцыклапедыі. У шырокім сэнсе ўсе матэрыялы, змешчаныя ў ЭГБ, так ці іначай звязаны з пэўным геаграфічным рэгіёнам або населеным пунктам і ў гэтым кантэксце ўяўляюць сабой цікавы і каштоўны матэрыял для краязнаўцаў.

Можна ўмоўна вылучыць некалькі ўзроўняў, на якіх прадстаўлена краязнаўчая тэматыка ў ЭГБ. Гэтыя ўзроўні з’яўляюцца элементамі сістэмы краязнаўчай інфармацыі ў ЭГБ, а ў якасці сувязей выступае як сама логіка выкладу матэрыялу (вытрыманы прынцып сістэмнасці пры асвятленні пэўнай тэматыкі), так і развіты спасылачны апарат.

Найвышэйшым і найбольш агульным узроўнем у гэтай сістэме з’яўляецца блок, які можна назваць “Краязнаўства: гісторыя і тэорыя”, прадстаўлены перш за ўсё вялікім аглядным “рассылачным” артыкулам “Краязнаўства”, у якім у самым агульным выглядзе асветлена гісторыя

і сучасны стан краязнаўства як навукі і грамадскага руху. Змеічана вызначэнне тэрміна “краязнаўства”, агульная структура краязнаўчых ведаў, метады і навукова-метадычныя цэнтры краязнаўства.

Артыкул “Краязнаўства” ўтрымлівае вялікую колькасць спасылак на артыкулы, што пашыраюць і паглыбляюць тэму. Гэта артыкулы, прысвечаныя арганізацыям і установам, якія займаліся даследчай, выдавецкай, культурна-асветнай дзейнасцю краязнаўчага характару; краязнаўцам (каля 470 біяграфічных артыкулаў); краязнаўчым з’ездам, канферэнцыям, чытанням; пісьмовым крыніцам, зборам дакументаў і выданням, якія выкарыстоўваюць у сваёй дзейнасці ці ствараюць краязнаўцы. Блок такіх артыкулаў утварае наступны ўзровень прадстаўлення краязнаўчай праблематыкі – “Краязнаўства ў асобах”.

З гэтым блокам непасрэдна звязаны наступны ўзровень краязнаўчай інфармацыі – “Фактаграфічнае краязнаўства” – звесткі пра асобныя рэгіёны і населеныя пункты Беларусі (як сучасныя, так і былыя). Змяшчае вялікі фактычны матэрыял па развіццю гісторыка-этнаграфічных рэгіёнаў Беларусі, падрабязна раскрывае эвалюцыйна адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу этнічнай тэрыторыі Беларусі ў межах розных дзяржаў з 6 ст. і да нашага часу. Змяшчае артыкулы пра кожны тып, а таксама пра асобныя адміністрацыйна-тэрытарыяльныя адзінкі і населеныя пункты, якія існавалі і існуюць на тэрыторыі Беларусі. Большасць артыкулаў пра населеныя пункты суправаджаецца артыкуламі, прысвечанымі звязаным з імі падзеям, установам, арганізацыям, помнікам гісторыі і культуры, адміністрацыйна-тэрытарыяльным утварэнням, якія маюць у тэрміне назву гэтых населеных пунктаў і звычайна размешчаны побач. У сукупнасці такія артыкулы ўтвараюць так званы “куст”. “Кустоў” у ЭГБ больш 250-ці, кожны з іх утрымлівае ад 2-х да 139 артыкулаў. Такая групіроўка інфармацыі стварае дадатковыя магчымасці для больш поўнага краязнаўчага вывучэння асобнага населенага пункта (і рэгіёна).

Сярод бясспрэчных вартасцей падачы краязнаўчай інфармацыі у ЭГБ трэба адзначыць шырокі ахоп краязнаўчай тэматыкі – ад агульнай характарыстыкі краязнаўства як навуковай дысцыпліны і грамадскага руху да рознабаковага асвятлення асобных рэгіёнаў і населеных пунктаў Беларусі і персаналій краязнаўцаў, адлюстраванне навішніх дасягненняў і адкрыццяў беларускіх навукоўцаў, прадуманую структуру артыкулаў, наяўнасць даведачнага апарата ў выглядзе “Імянога паказальніка”, багачце і разнастайнасць картаграфічных

і іншых ілюстрацыйных матэрыялаў, наяўнасць прыартыкулярнай бібліяграфіі.

Сярод недахопаў можна назваць адсутнасць прадметнага і географічнага паказальніка (апошні быў бы вельмі дарэчы для краянаўцаў); недастаткова выразнае структураванне некаторых артыкулаў, беспадстаўнае адступленне ад тыповых схем; рознатыповую падачу бібліяграфічнага матэрыялу у шэрагу выпадкаў (значна адрозніваюцца аб'ёмы бібліяграфіі артыкулаў аднаго тыпу); дыспрапорцыю ў аб'ёмах прыблізна аднолькавых па значнасці артыкулаў (асабліва, калі параўнаць артыкулы ў першых і апошніх тамах выдання, што, магчыма, выклікана перавышэннем аб'ёма першай паловы выдання і імкненнем укладзіся ў агульны запланаваны аб'ём).

Але ў цэлым можна зусім небеспадстаўна сцвярджаць, што ЭГБ – унікальнае энцыклапедычнае выданне, аналагаў якому на гэты час няма ў краінах СНД, якое ў значнай ступені прасвечана рэгіянальнай гісторыі і краянаўству Беларусі і адлюстроўвае іх з належнай паўнатай.

Літаратура

1. Метадычныя ўказанні для рэдактараў Энцыклапедыі гісторыі Беларусі. – Мн., 1989. – 46 с.
2. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мн., 1993-2003. – Т. 1-6.
3. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. Слоўнік (Праект для абмеркавання). – Мн., 1989. – 414 с.